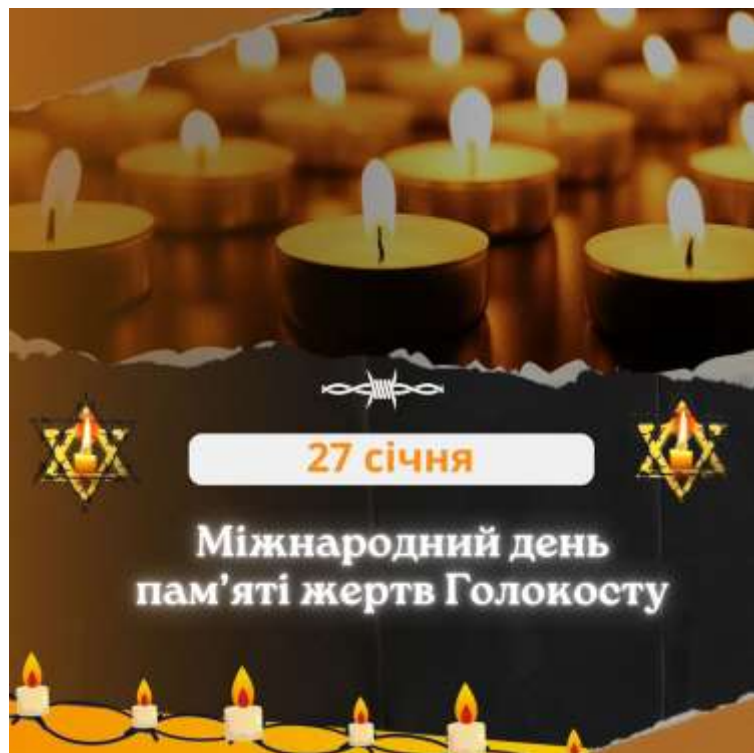

**МУЗЕЙ ГЕНОЦИДУ «ТЕРИТОРІЯ ПАМ'ЯТІ»
УКРАЇНСЬКА АСОЦІАЦІЯ МІЖНАРОДНОГО ПРАВА
ФОНД ПІДТРИМКИ ФУНДАМЕНТАЛЬНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ
ДЕРЖАВНИЙ ЗАКЛАД
«ПІВДЕННОУКРАЇНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ
ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ К. Д. УШИНСЬКОГО»;
ЛОС-АНДЖЕЛЕСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ (LOS ANGELES UNIVERSITY)
(USA);
АРІЄЛЬСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ (ARIEL UNIVERSITY CENTER OF
SAMARIA) (ISRAEL);
ЗАХІДНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ТІМІШОАРИ (WESTERN UNIVERSITY
OF TIMISOARA) (ROMANIA)**

МАТЕРІАЛИ

**Міжнародної науково-практичної конференції
«ПРОБЛЕМА ГЕНОЦИДУ: ВИКЛИКИ СУЧАСНОГО СУСПІЛЬСТВА»**

(Одеса, 23-24 січня 2025 року)

Одеса -2025

УДК:

Проблема геноциду: виклики сучасного суспільства. Матеріали міжнародної науково-практичної конференції (Одеса, 23-24 січня 2025 р.) 88 с.

Рецензенти:

Готинян Віталія Віталіївна – доктор філософських наук, професор, завідувач кафедри культурології Одеського національного університету імені І. І. Мечнікова

Наумкіна Світлана Михайлівна - доктор політичних наук, професор, завідувач кафедри політичних наук і права ДЗ «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського»

Збірник матеріалів міжнародної науково-практичної конференції «Проблема геноциду: виклики сучасного суспільства» вміщує матеріали, які досліджують концепцію геноциду в творах Рафаля Лемкіна: філософське та правове підґрунтя; культурний геноцид: від доктрини до відповідальності; геноциди ХХ століття та їх вплив на генезу моральних складових людства; геноцидальні практики Російської імперії і їх доктринальне підґрунтя; вплив рішень міжнародних кримінальних трибуналів на колективну пам'ять щодо геноцидів; меморіалізація пам'яті жертв геноцидів; геноцидальний вимір агресії Росії проти України. Рекомендовано для науковців, педагогів, докторантів, аспірантів, студентів.

Ухвалено до друку та розповсюдження мережею інтернет вченою радою Державного закладу «Південноукраїнський державний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського» (протокол № 12 від 27 березня 2025 р.)

«Проблема геноциду: виклики сучасного суспільства»

23-24 січня 2025 року

ОРГКОМІТЕТ КОНФЕРЕНЦІЇ

Голова:

А. В. Красножон – ректор Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського», доктор історичних наук, професор.

Заступники голови:

Копусь Ольга Антонівна – перший проректор з навчальної та науково-педагогічної роботи Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського», доктор педагогічних наук, професор.

Музиченко Ганна В'ячеславівна – проректор з наукової роботи Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського», доктор політичних наук, професор.

Борінштейн Євген Русланович – доктор філософських наук, професор, завідувач кафедри філософії, соціології та менеджменту соціокультурної діяльності Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського».

Козленко Павло Юхимович – голова правління Громадської організації «Одеський центр дослідження Голокосту»

перед такими спільнотами відкривається додаткове «вікно можливостей вбивств». Але даний варіант виділення містить і оптимістичне начало. Заявлені проблеми можна виділити на ранній стадії й запобігти їм. Якби світова спільнота була більш нетерпимою до дій росії та її громадян, вторгнення в Україну та актів геноциду можна було б уникнути. Якби учасники погромів в Амстердамі були впевнені в наступних жорстких санкціях, аж до видворення з країни проживання, вони не здійснювали б злочинних діянь.

Тут ми приходимо до важкого розуміння, що категоричний імператив Моралі у сьогоденні є більше соціальною утопією, ніж даністю. Але коли він буде діяти, то вірогідність геноциду стосовно будь-якої групи буде набагато меншою, і саме тоді ми можемо сказати про еволюцію Людства на шляху Гуманізму.

Список використаних джерел

1. Convention on the Prevention and Punishment of the Crime of Genocide. Welcome to the United Nations. URL:<https://www.un.org › documents › atrocity-crimes>. (date of request: 13.01.2025).
2. Fein H. Genocide: A sociological perspective. SAGE Publications Ltd; University of Michigan, 1993. 144 p.
3. Woolford A., Hinton A. (2019) Guest editorial: Critical Genocide and Atrocity Prevention Studies. Genocide Studies and Prevention. An International Journal, 13 (3): 1.

Короткий Тимур Робертович – кандидат юридичних наук, доцент, віцепрезидент Української асоціації міжнародного права, провідний науковий співробітник Державної наукової установи «Інститут інформації, безпеки і права Національної академії правових наук України.

Хендель Наталія Володимирівна – кандидат юридичних наук, доцент, експертка Громадянської організації «Фонд підтримки фундаментальних досліджень», провідна наукова співробітниця Державної наукової установи «Інститут інформації, безпеки і права Національної академії правових наук України

КУЛЬТУРНИЙ ГЕНОЦИД І ПРОБЛЕМИ ЙОГО КРИМІНАЛІЗАЦІЇ

Концепція культурного геноциду була запропонована Рафаль Лемкіним у його основній праці Axis Rule in Occupied Europe: Laws of Occupation - Analysis of Government – Proposals for Redress, присвяченій Голокосту. Саме Голокост став «мірилом» геноциду, який згодом був заборонений у Конвенції про запобігання злочину геноциду і покарання за нього 1948 року, не тільки через жахливі і масштабні звірства, чіткому геноцидальному наміру, але й можливістю юридичного закріплення. Культура також була об'єктом знищення нацистів під час Другої світової війни, проявом варварства та прагненням знищити цілі народи, стерти їх з лиця землі, їхню мову, релігію, культуру. Фактично повністю разом з вбивством 6 мільйонів євреїв, була майже винищена культура ідиш.

Рафаль Лемкін виокремлював дві основні фази геноциду: перша – знищення національних особливостей пригнобленої групи; друга – нав'язування національних особливостей гнобителів [1; 196,199].

Під час повномасштабного вторгнення рф в Україну ці дві фази геноциду використовуються росією щодо геноциду українського народу, і стали віддзеркаленням колоніальної політики росії, включаючи знищення рухомої і нерухомої культурної спадщини і винищення на тимчасово окупованих територіях нематеріальної культурної спадщини, в першу чергу мови, літературу, традиції, зміну національної ідентичності населення, особливо дітей, через мілітаризацію і політичну індокринацію, через культурну апропріацію надбань української культури [2].

Деякі з цих діянь можуть бути кваліфіковані як серйозні порушення міжнародного гуманітарного права, та присвоєнні російської федерації як державі та містять склад воєнних злочинів агентів росії. Частково, юридична оцінка цих діянь може бути надана при їх кваліфікації як злочинів проти людяності. Але, така кваліфікація залишає поза увагою контекст, мету, комплексність дій росії щодо, по-перше, знищення національних особливостей українського народу, відмові в його праві на існування і самовизначенні; по-друге, нав'язування російської політико-культурної особливості та ідентифікації.

Звісно, найбільш повна кваліфікація дій росії як держави і її представників є геноцидом у політико-культурному і юридичному сенсі. Але культурний геноцид залишився концепцією, і треба розуміти межу між концепцією культурного геноциду Рафаля Лемкіна та його юридичним закріпленням геноциду в Конвенції 1948 року та його криміналізації в міжнародному кримінальному праві.

Отже на нашу думку, по-перше, особливу увагу треба звертати на кваліфікацію воєнних злочинів і злочинів проти людяності, пов'язаних зі знищенням культурної спадщини, та виявляти патерни, які властиві цим злочинам; по-друге, в межах кримінально-правової кваліфікації геноциду доводити його вчинення агентами росії, включаючи підходи Міжнародного кримінального суду, які містяться у Політиці щодо культурної спадщини МКС [3], опублікованій у червні 2021 році. По-третє, звертатися до політико-правової кваліфікації дій російської федерації як геноциду, в якому елемент знищення культурної спадщини і просування концепції Рафаля Лемкіна можуть бути прийнятними і домінуючими. По-четверте, розуміючи «сталість», «незмінність» та «фундаментальність» для міжнародного права Конвенції про запобігання злочину геноциду і покарання за нього, шукати шляхи політико-правового закріплення концепції Рафаля Лемкіна щодо культурного геноциду.

Список використаних джерел

1. Irvin-Erickson D. Raphaël Lemkin, Genocide, Colonialism, Famine, and Ukraine. East/West: Journal of Ukrainian Studies, Volume VIII, No. 1, 2021.
2. Російська агресія проти України: культурна спадщина, неоімперіалізм і міжнародне право / Аблялімова-Чийгоз Е.Н., Бусол К.І., Коваль Д.О., Яшний

Д.В. Кримський інститут стратегічних досліджень. 2023.
https://ciss.org.ua/files/site/page_file/tfilee105fec62c46a58e1f59c3512c6e1363.pdf
3. The International Criminal Court. Policy on Cultural Heritage. June 2021.
<https://www.icc-cpi.int/sites/default/files/itemsDocuments/20210614-otp-policy-cultural-heritage-eng.pdf>

Іванова Наталія Володимирівна – доктор філософських наук, доцент, декан факультету дошкільної освіти та музичного мистецтва КЗВО «Луцький педагогічний коледж» Волинської обласної ради

ЕНЕРГІЯ ЛЮБОВІ ЯК «ТРИСОНЯЧНА ЄДНІСТЬ» ПРОТИДІЇ ГЕНОЦИДАМ ХХ-ХХІ СТОЛІТЬ

Поняття «геноцид» є дуже дискусійним і неоднозначним. Існує не один десяток його визначень, тлумачень і концепцій (А. Alvarez, Е. Chalk, І. Charny, Н. Fein, І. Horowitz, Т. Зваан, Р. Лемкін та ін.), які постійно переосмислюються в контексті кожного нового випадку геноциду. Складність і багатозначність даного поняття в тому, що воно об'єднує історичні, соціокультурні, націєтворчі, політико-правові, етико-моральні та інші аспекти існування людського суспільства, держави і людини. Звести визначення поняття геноциду до спільного концепту ускладнює його «багатоликість» у проявах в мирний або у військовий час, його спрямованість на знищення національних, етнічних, расових, релігійних груп, членів цих груп, запобігання народжуваності та насильницька передача дітей з однієї групи до іншої. Конвенція ООН щодо запобігання злочинів геноциду, яка була ухвалена Генеральною Асамблеєю у грудні 1948 року, дає найбільш загальне тлумачення, яке однозначно визначається як злочин проти людини і людства.

Сучасній Україні, яка була втягнута у російсько-українську війну, що триває з 2014 року, відведена роль буфера між добром і злом, між життям і нежиттям, між світоглядом прогресу і регресу. Агресивна фаза цієї війни після лютого 2022 року означилась звірством російських військових щодо мирного населення і дітей в українських містах і селах Київщини, Ірпіня, Бучі, Харківщини, Херсонщини, Донбасу і т.д. Дані факти ідентифікуються як геноцид українського народу, здійснений в ХХІ столітті, в якому Людина досягла вагомих успіхів у науці, техніці, технологіях.

Видатний французький історик-славіст сучасності професор Даніель Бовуа у своєму ґрунтовному дослідженні «Трикутник Правобережжя: царат, шляхта і народ. 1793-1914р.р.» доводить, що причиною споконвічної ненависті, жорстоких війн росіян щодо українців і України варто шукати в далекому минулому. «Гегемонія чи колоніалізм, поневолення чи кріпацтво, заборона мови чи політичні репресії – це два маркери людських стосунків, які століттями придушували розквіт української нації», адже «заперечення української ідентичності було константою політики царської влади після анексії Правобережної України Російською імперією в 1793 р.» [2, с.5].